

Ана ЂОРЂЕВИЋ

Институт за српску културу – Приштина / Лепосавић

ПРИЗРЕН И СРПСКИ МОДЕРНИСТИ* (Пројекција наслеђа као вредности)

Апстракт: Рад апострофира битне идеје песника српске модерне, која је дошла до изражаја родољубиве поезије као најважнијег поља и висинских домета вредности српске књижевности, какву су стварали: Милан Ракић, Јован Дучић, Алекса Шантић, Сима Пандуровић и Владислав Петковић-Дис. У контексту родољубља, славног наслеђа и односа према косовском миту Призрен је био и остао и њихово врело надахнућа и вредновања историје и наслеђа као вредности.

Кључне речи: Призрен, цар Душан, Косово и Метохија, Милан Ракић, Јован Дучић, Алекса Шантић, Сима Пандуровић, Владислав Петковић-Дис, наслеђе, српска модерна.

У културолошком и књижевном осветљавању статуса Призрена у српској поезији следимо садржај и запремину антологије Милорада Јеврића *Царски Призрен у српској уметничкој поезији*,¹ штампане уочи последњег и најтрагичнијег егзодуса Срба са Косова и Метохије. Својом специфичном тежином значења, и тада и данас, ова антологија је стојала као национални белег одбране српског националног и историјског простора и културе², и то на начин који је у датом тренутку био једино и могућ.

* Рад је написан у оквиру пројекта *Материјална и духовна култура Косова и Метохије* (Ев.бр. 178028), који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

¹ Милорад Јеврић, *Царски Призрен у српској уметничкој поезији антологија*, Нови Свет, Приштина, 1998. Антологија доноси шездесет осам песама и има три дела: *Уводна песма*, *Песма за средиште* и *Завршна песма*. Отвара је песма Алексе Шантића *Призрене сџари*, а затвара химна *Онамо, онамо* Николе I Петровића Његоша.

² Видети едицију *Српски духовни просјор*, Нова Европа, Београд, (без године издања), у којој на ову тему пишу водећи српски интелектуалци: Михаило Марковић, Љубомир Тадић, Добрица Ђосић, Милорад Екмечић, Василије Крстић и други.

У раду *Слика и визија Призрена у српској уметничкој поезији 19. века (Старе и актуелне идеје)*³, показали смо битне идеје српских песника 19. века и њихову визију и симболику значења, значаја и функције Призрена у српској књижевности као културолошком и духовном националном наслеђу. У овом осветљавамо битне идеје песника модерне. Познато је да реализам, иако је у књижевности потиснуо романтичарске идеје, није доминантно неговао поезију већ прозу. Међутим, модерна је не само срушила реализам као стил, школу и епоху, већ је поново донела процват родољубиве поезије као поља висинских домета вредности српске књижевности, какву су стварали: Милан Ракић, Јован Дучић, Алекса Шантић, Сима Пандуровић и Владислав Петковић-Дис. У контексту родољубља, славног наслеђа и односа према косовском миту⁴, наравно, Призрен је био и остао не само њихово врело инспирације.

1.

Први и најзначајнији песник српског модернизма, Јован Дучић, носилац и представник симболизма, „најбољи лиричар златног доба српске књижевности“⁵, подигао је *Царским сонетима* величанствени споменик Душану и Призрену. Као и за Његоша, Дучићу је цар Душан највећи српски национални јунак. У три сонета: *Манасџир*, *Цар* и *Дубровник*, које доноси антологија *Царски Призрен у савременој поезији*, лик првог великог Немањића, династије која је дала, осим владара, и осамнаест светаца, осликан је узвишеним и суптилним стиховима:

*Цар зида манасџир Свевџих Арханђела
на води Бисџирици, дуџ хиљаду хваџа;
силни су му сџуби од алабасџера бела,
џемеџи од средбра, зидови од злаџа.
(Манасџир)*

³ Видети: Ана Ђорђевић, „Слика и визија Призрена у српској уметничкој поезији 19. века (Старе и актуелне идеје)“, *Башиџина*, Институт за српску културу Приштина / Лепосавић, св. 29, 2010, 39-52.

⁴ Сваки мит, сматрају етнологзи, „прича једну историју која се може сматрати истинитом зато што се увек односи на неко реално догађање“. Научна интерпретација мита открива да митска прича садржи „дубоки смисао и велике истине, скривене под велом префињене и духовите алеџорије“. На тај начин је створен и косовски мит у којем се налази биће српског народа. Он је био и остао грађа за народну поезију, али и инспирација уметника. Видети: Мирко Зуровац, „Луча косовског мита“, у: *Косово и Метџохија, изазови и одџовори*, друга књига, (уредник: Вељко Б. Кадијевић), Институт за геополитичке студије, Београд, 1997, 440 и 443.

⁵ Предраг Палавестра, *Истџорија модерне срџске књижевности*, СКЗ, Београд, 1995, 263.

У сонету, који као древни песнички облик тражи срезани дух и тежи естетичкој форми, доминирају *сѝихови/знаци* који афирмишу моћ, грандиозност и космичку и уметничку лепоту:

Манастир је *дуї хиљаду хваїа*; држе га силни стубови: *їемељи од средбра, зигови од злайа* и *красе їрчки мозаик и млеїачка фреска* (а).

Сви *сѝихови/знаци* упућују на неимарски дух и побожност: *Цар зида манасїир Свейїих Арханђела (...)* у окнима *сїражу сїраже арханђели*; они обједињују државу и цркву као услов моћи и опстанка: *Пресїо Паїријархов од ойала, їресїо / Царев од рубина* (б).

Хиперболизација као услов пластичне слике царева моћи и дивљења које прераста у страхопоштовање (*А їрви їуїї звона зазвониће їрисїа*) идејно је и сликовно исходиште великог песника. Сви *знаци* се логички заокружују кроз идеју да смели *цар зида силне сїубе*. Он, дакле, стоји као *јединсїво духовної и свейовної или се враћа као војсковођа и їобедник што и їешки мач сїусїи* у *їодножје Хрисїа*, како Дучић окончава сонет. То је онај исти царев мач на којем у сонету *Дубровник* и млади и стари *їоїледе држе*.

У сонету *Цар Дучићев Душан* као лирски јунак и карактер има позу неког атинског бога и мислиоца: *Имїераїор небу їодиїавиши очи*, а у сонету *Дубровник* он је конкретизован: *Сав у злайу, їиїїан, рић и модра ока / Цар слуша реч кнеза у Великом већу*. Док је у *Дубровнику* миран и сталожен, у *Призрену* је сав у акцији примања посете, церемонија, размене идеје и култура (*сїајаху док срочи / їоздрав на лаїињском мудри дискуї барски*), а сама атмосфера је у знамењу реда, дисциплине и царске моћи:

*свим їуїїем сїајаху, као мирне јеле,
царски койљаници, сїрелци, халебарде.*

У Дучићевој визији царски Призрен је отмен и гостољубив, бучан и свечан град:

*Цео дан сунчани звоне бучна звона,
сва је Призрен їрадска оїворио враїа.*

Царски Призрен у српској народној и уметничкој поезији, дакле, био је и јесте врло комплексан симбол. То је град културе и наслеђа као вредности, а Душан је његов живи промотор и покретач промене. Својом културом, моћи и хуманизмом Душан ће инспирисати и Десанку Максимовић да у живом дијалогу, поводом његовог *Законика*, у збирци *Тражим їомиловање* (1964) поведе дијалог којим врши научну и хуманистичку реконструкцију царевог времена као вредности. Апсолутна песникиња *їомиловање*

*и*ражи за све, па и за самог цара. Тако се продужава континуитет расправе са царом Душаном и о Душану од усмене епске поезије, преко модерне, до данашњих дана.

2.

Милан Ракић, шест година конзул и вицеконзул у Приштини, песник дијалога и модерне рефлексије, који се готово у свакој песми неком обраћа и на неки начин исповеда, испевао је „косовски циклус“ од седам песама од којих једну антологичар везује за Призрен. Мисаону структуру *Најушишена црква*⁶ М. Јеврић је унео у антологију о Призрену, тврдећи да се „песма може успешније уклопити и чвршће везати за песме о Призрену и са њима чинити једну хармоничну целину, него што овако стоји изолована и сама и сведочи о тешким временима у пећком крају“.⁷

Из Ракићеве напуштене цркве чује се очајнички вапај да се српски народ врати на Косово и Метохију, јер без народа, који је био приморан да напусти своја вековна огњишта, цркве и манастире, нема ни Срба као културног и историјског народа Европе. Као језички и песнички знак *најушишена црква* има естетичку функцију и та функција је у ванјезичком пољу мисаоно-лирске структуре. У најдубљем смислу *најушишена црква* призива знак *сеоба*, и то: са становишта превредновања историјског искуства, наслеђа и памћења (а), и са становишта савремене историје Срба с краја прошлог и почетка 21. века (б).

У *Сеобама* Црњанског читамо фактографију о сеобама и растанцима Вука Исаковича од жене и деце, која постаје историјска прича:

„Кад их је први пут остављао, били су на високој обали Дунава, међу јаблановима, у једној огромној жутој, *и*шурској кући... Кад их је по други пут остављао, остадоше у једној ниској *немачкој* гостионици, испод Беча. Кад их је по трећи пут остављао, видео их је при растанку у кући једног *Грка* (подвукла А. Ђ.) у Славонском Броду...“

Знак *сеобе* има смисао у српској свести као што га имају и знаци *кућа*, *гроб* или *гробниште*. Док *сеоба* означава покрет, *гроб* означава крај сваког пута и коначно боравиште, и то је прва идеја осветљавања семантике овог знака. Друга идеја је у чињеници да кад нема гроба, као и куће и кућишта, нема ни трајног боравишта. Према томе, ако је смисао свакога сазнања, а уметност јесте битно поље сазнавања света, да се изнова проверава и доказује слика

⁶ Постоје мишљења да је песма *Најушишена црква* настала по историјском сведочењу о догађају који се збио у околини Пећи.

⁷ М. Јеврић, нав. дело, 26.

света, и то увек у равни савремености, онда је јасно зашто и данас на Косову и Метохији уништавају српске споменике и гробља. Тако се заправо трајно потири и српски духовни простор.

У том контексту и савремена са савременошћу, Ракићева *Најушћена црква*, као мисаона структура и „знамење расељене постојбине“, у којој *украшена сребром и златом* (као што су опточени и царски Свети Арханђели у Призрену) *лежи сћара слика расајейої Христїа*, свакако, на симболичан и гносеолошки начин осликава историјску и националну судбину српског народа:

*Сам у њусћој цркви, їде круже вамїири,
Очајан и сћрашан, Христїос руке шири,
Вечно чекајући њасївву које нема...*

М. Ракић „није дао песничку слику напуштене цркве, као објекта. Он не слика напуштену цркву *сїоља*, као руину светиње зараслу у коров, већ је представља *изнуїра*“.⁸ Песника више занима унутрашњост, него спољашњост цркве. „Песнички осликана стравичност напуштеног храма изнутра, на метафизичком плану делује још страшније“.⁹ Сliku напуштене цркве додатно појачава *їа* икона бачена на под:

*Лежи сћара слика расїейоїа Христїа.
Млаз крви цури низ сломљена ребра;
Очи мртве, усне бледе, смрт иста;
Над їлавом ореол од кованої сребра.*

Сведоци смо да се историја понавља. Ракић је 1912. године¹⁰ дочекао ослобођење Косова и Метохије од Турака. Данас, век касније, српски градови, манастири и цркве као културна и национална историјска баштина на Косову и Метохији поново су отуђени, угрожени или већ разорени. Губитак средишне српске земље у 20. веку представља преломан и епохалан догађај. „Њиме се поништава смисао српских ратова из 1912. и 1913;

⁸ Предраг Јашовић, *Религиозност и косовски моїиви у њоезији српских модернистїа* (Алексе Шанїића, Јована Дучића, Милана Ракића, Симе Пандуровића, Владислава Пеїковића-Диса), стр. 162. Цитирано према: <http://www.uns.ac.rs/sr/doktorske/PredragJasovic/disertacija.pdf>

⁹ Исто.

¹⁰ Призрен је ослобођен 12. октобра 1912. године, након чега је формирана Управа градске општине. Видети: Михајло Чемерић, *Призрен и околина 1019-1941*, прва књига, „Прво слово“, Београд, 2003.

поништавају се огромна материјална и финансијска улагања Србије у индустријализацију, просвету и урбанизацију Косова и Метохије после Другог светског рата, обесмишљавају се људске жртве дате овога лета и јесени (мисли се на рат из 1999. године, напомена А.Ђ.) да би се угушио сепаратистички устанак Албанаца¹¹. *Најушићена црква* је само један знак процеса сеоба народа и сукоба вера и култура, о којем је реалистички у прози писао Григорије Божовић (1880-1945), хроничар „жалнога и крвавога југа“. Унутрашњи приступ знаку *најушићена црква* показује да је Ракић продро у биће народа и његове културе, чији је епски, драмски, историјски и уметнички јунак сам Христос.

И на овом примеру се види да је књижевност конституент културе и националног идентитета. Као чињеница он илуструје *колико је и зашћо* је значајно њено присуство у континуитету и *зашћо* су се једној оваквој теми враћали и српски модернисти. Високо вреднујући статус Ракићев у „поетичко-стилској формацији српске модерне“, Вук Филиповић зато доживљава особени творачки израз песника и доводи га у ранг „модерне поезије мисли (која) и досеже степен креативне синтезе у кристално јасној и отвореној форми. Ракићева лирика је први емотивни и интелектуални темељ наше савремене рефлексије“.¹² Истовремено стварна и пророчка визија песничке структуре *Најушићена црква*, у синтези мисли и осећања, открива се као „симболички простор емотивне драме и људске судбине“ у *универзалној* и националног пострадања и пораза у *националној* равни. „Његова поезија мисли сва је драматично зарасла у трагично вековно искуство и наслеђе предака, сва се из тога искуства кристалише у тихој речи његове рефлексије“.¹³ Напуштена црква је живи доказ поетике *ускраћеној живој*та, живог осећања припадања родној груди, прецима који „умираху ћутке на страшноме кољу“ и витализму унутрашње визије свих вредности отпора и трајања у трагичном животу. Она показује унутрашње јединство целине Ракићеве поезије, јер *најушићена црква* је последица *олује што њрође врх Косова равна*, како је певао у песми *На Гази месџану*. Дакле, ако се прихвати као песма која органски пристаје уз песме о Призрену и Косову, Ракићева структура открива како мит о Косову обухвата и Призрен и Душана и да он „суштински надраста конвенције познатог и оствареног“.¹⁴

¹¹ Добрица Ћосић, „Тезе за расправу“, у: *Српски духовни њросџор*, Нова Европа, Београд, 5.

¹² Вук Филиповић, *Поезија Милана Ракића*, Институт за српску културу, Приштина, 1998, 195.

¹³ Исто, 196.

¹⁴ Милош Ђорђевић, *Дело Вука Филиповића*, Институт за српску културу – Приштина / Лепосавић, 2004, 99.

3.

У духу епохе којој припада, А. Шантић ствара родољубиву поезију у којој су до пуног изражаја дошле „реторичке и химничне одлике“.¹⁵ О Призрену је написао две песме: родољубиву *Призрене сџари* и љубавну „са траговима витешких огласа некадашње славе“¹⁶ – *Призренска ноћ*.

Јеврићеву антологију отвара управо Шантићев сонет *Призрене сџари*, испеван по канону ове праве песничке форме и у знаку романтичког патоса. Сонет је конструисан и у знаку епских слика, симбола и визија, какви су: *орлови крсташки, златне круне двије, виџези*. У симболици и знаку *сџаро* завештане су суште вредности света и човековог бића:

*Призрене сџари, каије расџвори,
ио њрајовима сајове разјрни,
скерлејом њешким доксајне ојрни-
џвоје се царсџво враћа! Гле, у зори.*

Романтик призива јединство српског националног бића: *С Ловћена џврдој и Авале џлаве*, оног које се данас раздвајањем Србије и Црне Горе и државно развргло; указује, као и Дучић и Ракић, на значај, значење и функцију православља у српском националном бићу: *Заљуљај звона – нека Васкрс јаве!* и призива раскош и гостољубље царске престонице: *Призрене сџари, каије расџвори!* Али, изнад тих прагматских идеја, које су остале без заштите и реализације, стоји уметникова идеја о Божјој вољи: *Бој над џодом дџије*.

Анализа потврђује да „није више могуће постојати на овом свету без помоћи књига“ и да се у књижевности „суштина открива изненада, даје се својом истином, у својој истини, као и сјама истина бића које се открива“.¹⁷ Певајући о Призрену и Душану, српски модернисти нису само иноватори у уметничком пољу, како потенцира Филиповић, већ и мислиоци и национални педагози. Одјек њихових идеја, нажалост, није пао на плодно тле. Статус Призрена и Душанове цркве у њему данас то тужно сведоче. Призрен данас није *у сјају мјесечеве зоре*, у њему не *шушџи џоноћ џлава*, нити *сџари Призрен* мирно спава, како га је пројектовао Шантић у љубавном сонету *Призренска ноћ*.

Највећи песимиста српске поезије, Сима Пандуровић, оставио је две песме у којима носећу идеју имају Призрен и српски цар. У *Војничком расџанку* примарна идеја је ослонац на прошлост као вредност: *Нас џредводи џрошлосџ*,

¹⁵ П. Палавестра, нав. дело, 227.

¹⁶ М. Јеврић, нав. дело, 28.

¹⁷ Пјер Бурдије, *Правила уметносџи (Генеза и сџрукџура џоља уметносџи)*, Светови, Нови Сад, 2003, 7.

будућносћ и нада. Светлеће језгро прошлости чини Душан: *Водиће нас сенка великоја цара*. Обе идеје обједињују храброст и борба за слободу као вредност наслеђа. Избор је његошевски: бити слободан или *засјайи тврдо на постојељи смрти* и бити слободан *док не љаднемо – љоследњи и љрви*.

Еписко-романтични тон, реторички патос и сноп унутрашњих идеја песме недвосмислено показују да се Пандуровић не може свести само на песимизам, како га је означила српска критика. И *љрошлосћ*, увезана са будућношћу и надом, у првом стилском примеру, и идеја: *И водиће нас сенка великоја Цара*, у другом стилском примеру, показују да је он носио рационални и виталистички дух борбе и отпора неслободи и он се суштински не разликује од Ракићевог витализма. *Велики Цар* је критериј вредности и његова етичка мера борбе за слободу народа.

Еписко-наративна структура *Обилић*, испевана под геслом: *Љејше љрло у Милоша царско* настаје на слободној песничковој идеји да је Милош Обилић син *свемоћноја Цара* и *Немањић љо крви, царевић без љрава*. Пандуровић велича Обилићев чин којим је *сјрашан љример свом љољомсјиву дао*. Као целина ова песма нема изузетну вредност, али је индикативна по томе што показује како се теме косовскога мита *Преко љужној, љлувој и љрајичној Поља* повезују низом асоцијација и остварују јединствени код значења.

У истом духу и тону, понесен идејом ослобођења, пева и Владислав Петковић-Дис у мисаоној структури *Ми чекамо цара*. *Ми смо нашли земљу сјаре царевине* и *Дан божији ојетј земљу љлача виде* два су носећа стиха/идеје песничке структуре који указују на снажно присуство анализиране теме. Они изнова потврђују идеју наше анализе да се главне етичке и естетичке, сазнајне и емоционалне вредности и значења језичке уметности налазе изван језичког знака, односно да је језик само њихово првобитно склониште или *родно месјо*. То се открива у завршним стиховима: „*Ми чекамо цара крај ључине сиве, / Да би мојли мирно љада у љроб лећи*“ који, на пример, упућују истовремено и на осећање и на сазнање пораза. За читаоце који не познају националну историју они немају значење.

Постоји, иначе, извесна стилска, емоционална и реторичка сродност између Пандуровићевих и Петковићевих стихова, онаква какву смо констатовали и код Ракића и Пандуровића, и она је резултат *климе духа и сјилској ојредељења љесника* и вере у Бога (јер је „религијски аспект као процес дугог трајања један од најважнијих аспеката“¹⁸ за разумевање и тумачење теме о којој говоримо) као битног чиниоца карактера и националне културе, што илустрјују стихови:

¹⁸ Жељко Познановић, „Српска духовност Косова и Метохије у функцији очувања српске државности“, у: *Косово и Мејохија, изазови и одговори*, друга књига, (уредник: Вељко Ђ. Кадијевић), Институт за геополитичке студије, Београд, 1997, 469.

*Понели смо у рай своја срца мушка
Сузе седе косе, зајрљај девојке
Осмех деце своје и сан шито их љушка,
И веру у Боја, љушке и љубодје.*

4.

Након песника модерне: Дучића, Ракића, Шантића, Пандуровића и Дуса, у историји српске књижевности следи нагли прекид овакве поетике. Други светски рат је донео промену друштвеног поретка и нову идеологију која је песницима, потискујући тему косовског мита, програмски наметнула нову стварност као доминантну тему. Међуратни социјални књижевни период у „погледу призренске тематике потпуно је прекинуо дотадашње токове,¹⁹ па се о царском граду више готово и не пева. Ако се то и каткад чини, онда је то негација српског средњег века, негација његове културе и уметности. Велики песник Црњански потенцира отпор духу комунистичке идеологије која захтева поништавање српске историје, њених краљева, царева, патријарха, манастира, и пева:

*О Балши и Душану Силном да умукне крик.
Власицела, Војводе, Десиојце беху срам.
Хајдучкој крви нек се ори цик
Убици диг'ће видовдански храм.*

Црњански потврђује сазнање да „живот је, неодвојиво, скуп догађаја за себног постојања“²⁰ и да се тако и у поезији виде живот уметника и стваралаштво, овде српских. После историјског националног пораза на крају 20. века, српски песници поново оживљавају њевање и мишљење косовског мита у чијем језгру сјаје као дуга Призрен и цар Душан. Њихова пупчана веза је животна и испољава се двојачко: или кроз нову уметничку интерпретацију, или кроз састављање нових антологијских или тематских књига и научних зборника. Последњи такав избор јесу антологија *Сребром сија Бистрица*²¹ и петотомни зборник са научног скупа одржаног у Косовској Митровици прошле године²², у којима је тема наших модерниста свакако изузетно значајна.

¹⁹ М. Јеврић, нав. дело, 14.

²⁰ Пјер Бурдије, нав. дело, 267.

²¹ Дражен Јашовић и Голуб Јашовић, *Сребром сија Бистрица*, Књижевно-просветна заједница Косова и Метохије, Свет књиге, Грачаница, Београд, 2010. Поменути аутори урадили су избор песама посвећених овој метохијској реци. (У Метохији постоје три Бистрице: Призренска, Дечанска и Пећка). Избор обухвата и народне песме и поезију 53 ствараоца, и сви се они директно или индиректно везују за Призрен, цара Душана и косовски мит.

²² *Косово и Метохија у цивилизацијским ѿковима*, Међународни тематски зборник у 5 томова, Филозофски факултет, Косовска Митровица, 2010.

Литература:

- Бурдије 2003: П. Бурдије, *Правила уметности* (*Генеза и конструкција поља уметности*), (превели Владимир Капор и други), Светови, Нови Сад.
- Ђорђевић 2010: А. Ђорђевић, „Слика и визија Призрена у српској уметничкој поезији 19. века (Старе и актуелне идеје)”, *Башинина*, Институт за српску културу – Приштина / Лепосавић, св. 29.
- Ђорђевић 2004: М. Ђорђевић, *Дело Вука Филиповића*, Институт за српску културу – Приштина / Лепосавић.
- Зуровац 1997: М. Зуровац, „Луча косовског мита“, у: *Косово и Метохија, изазови и одговори*, друга књига, (уредник: Вељко Б. Кадијевић), Институт за геополитичке студије, Београд.
- Јашовић 2010: П. Јашовић, *Религиозност и косовски мотиви у поезији српских модерних* (Алексе Шантића, Јована Дучића, Милана Ракића, Симе Пандуровића, Владислава Пејковића-Диса), Цитирано према: <http://www.uns.ac.rs/sr/doktorske/PredragJasovic/disertacija.pdf>
- Јеврић 1998: М. Јеврић, *Царски Призрен у српској уметничкој поезији антилоија*, Нови Свет, Приштина.
- Мишић 1990: З. Мишић, „Шта је то косовско опредељење“, у: Војислав Ђурић, *Косовски бој у српској књижевности*, Српска књижевна задруга, Матица српска, Јединство, Београд, Нови Сад, Приштина.
- Палавестра 1995: П. Палавестра, *Историја модерне српске књижевности*, СКЗ, Београд.
- Познановић 1997: Ж. Познановић, „Српска духовност Косова и Метохије у функцији очувања српске државности“, у: *Косово и Метохија изазови и одговори*, друга књига, (уредник: Вељко Б. Кадијевић), Институт за геополитичке студије, Београд.
- Призрен царски град* (Хрестоматија), (приредили Ратко Марковић, Јордан Ристић, Александар Бачкалов), НУБ „Иво Андрић“, Приштина.
- Филиповић 1998: В. Филиповић, *Поезија Милана Ракића*, Институт за српску културу, Приштина / Лепосавић.
- Ћосић (без године издања): Д. Ћосић, „Тезе за расправу“, у: *Српски духовни просјор*, Нова Европа, Београд.
- Чемерић 2003: М. Чемерић, *Призрен и околина 1019-1941*, прва књига, „Прво слово“, Београд.

Ana ĐORĐEVIĆ

PRIZREN AND SERBIAN MODERNISTS **(Projection of heritage as a value)**

Summary

The important ideas of Serbian 19th century poets and their vision and symbolic meaning, importance and role of Prizren in Serbian literature as a cultural and spiritual national heritage are showed in the work - Image and vision of Prizren in Serbian artistic poetry of 19th century (Old and currant ideas).

The key ideas of modern literature poets which brought back blooming of patriotic poetry as a high valued field of Serbian literature that was written by - Milan Rakic, Jovan Ducic, Aleksa Santic, Sima Pandurovic and Vladislav Petkovic-Dis are lightened in this work as well. Analysis revile patriotic context, heritage and poets relationship to the myth of Kosovo.

Prizren was and stayed their spring of inspiration and history value and heritage as value itself.

Key words: Prizren, emperor Dusan, Kosovo and Metohija, Milan Rakic, Jovan Ducic, Aleksa Santic, Sima Pandurovic, Vladislav Petrović–Dis, heritage, Serbian modern poetry.